

KOMENTÁR **k ročnému výkazu o knižnici** **za rok 2008**

Štatistické výkazy KULT za rok 2008 knižnice spracovali a poskytli v tlačenej aj elektronickej forme pomocou automatizovaného systému Štatistika knižníc on-line. Knižnice ako prvé inštitúcie rezortu kultúry už po 3. raz vyplnili elektronický formulár prostredníctvom internetu a odoslali ho priamo do databázy na MK SR. Ministerstvo pre knižnice zabezpečilo prehľadné spracovanie a priebežné vystavenie na webe vybraných štatistických údajov o knižniciach v rôznych tabuľkách vrátane štatistickej ročenky. Vytvorenie elektronického formulára s logickými kontrolami medzi údajmi uľahčuje knižniciam jeho vyplnenie. Spracovanie formulárov a vytvorenie výstupov kládlo zvýšené nároky na vzájomnú spoluprácu MK SR s OKS SR SNK a jednotlivými spracovateľskými medzistupňami - regionálne knižnice a ústredné knižnice sietí špeciálnych knižníc. Tieto metodicky usmerňovali jednotlivé spravodajské jednotky, pretože zapisovanie údajov do webového formulára realizovali aj niektoré ďalšie spravodajské jednotky - 37 % verejných knižníc a 65 % špeciálnych knižníc, prirodzene všetky vedecké knižnice. Zapisovanie údajov za 63 % verejných knižníc zabezpečili regionálne knižnice a za 35 % špeciálnych knižníc ústredné knižnice sietí špeciálnych knižníc a OKS SR. Svoju úlohu však napriek tomu zvládli včas. Vyplnenie jedného on-line formuláru trvalo v priemere 25 minút.

Odbor pre knižničný systém SR v SNK skontroloval výkazy v tlačenej a elektronickej forme, opravil chybné údaje v tlačенých a internetových formulároch a nahral ich do databázy MK SR. Spracovanie súhrnov realizoval podľa požiadaviek odboru informatizácie MK SR a Štatistického úradu SR.

1. Verejné knižnice

Počet verejných knižníc v roku 2008 bol 2 619, čo je v porovnaní s rokom 2007 celkový nárast o 2 knižnice. Došlo však k nárastu počtu zrušených a stagnujúcich knižníc. V roku 2008 bolo zrušených 22 knižníc, niektoré z nich boli zlúčené so školskými, ich štatistické výsledky sa budú vykazovať v štatistike MŠ SR ako o školskej knižnici. Z celkového počtu 2 619 bolo 2 116 fungujúcich a 481 stagnujúcich knižníc, čo bol pokles fungujúcich o 37 a nárast stagnujúcich o 17. Celkový počet knižničných jednotiek vo verejných fungujúcich knižniciach bol 17 262 649, znížil sa o 144 112, fond stagnujúcich knižníc predstavoval 922 515, zvýšil sa o 60 387 knižničných jednotiek. Počet výpožičiek klesol o 1 004 674 (v roku 2007 sme zaznamenali pokles výpožičiek o 716 601) na 19 098 030 realizovaných výpožičiek. Okrem využívania základných knižničných služieb, pretrváva tendencia nárastu využívania medziknižničnej výpožičnej služby (MVS) iným knižniciam a MVS z iných knižníc a tiež nárast využívania rešeršnej služby. MVS iným knižniciam sa zvýšila o 189 na 5 131 a MVS z iných knižníc vzrástla až o 2 765 na celkových 25 028. Počet vypracovaných rešerší v roku 2008 vzrástol o 1 021 na celkových 4 657. Zaznamenali sme pokles registrovaných aktívnych používateľov o 23 139 na celkových 523 639. Vzrástol však celkový počet návštevníkov o 22 765 na 6 206 096, pričom počet účastníkov podujatí vzrástol o 27 681 na 630 231, hoci počet podujatí mierne klesol o 363 na 24 075. Po spresnení metodiky vykazovania počtu prístupov používateľov na internet v knižnici sme zistili celkovo až 1 130 342 prístupov. V porovnaní s predošlým rokom vzrástol aj počet návštev webových stránok knižníc o 430 605 na celkových 1 341 567. Využívanie elektronických služieb knižníc významne narastá a stáva sa prirodzeným sprievodným javom informatizácie a internetizácie spoločnosti, vedie k čiastočnému nahrádzaniu klasických knižničných služieb, pretože on-line katalógy sú využívané aj neregistrovanými používateľmi a dokumenty sú objednávané aj bez fyzických návštev knižnice. On-line katalóg knižnice má na internete 50 verejných knižníc, čo bol nárast o 8. Zvýšil sa počet PC vo verejných knižniciach o 262, verejnosť mala k dispozícii 1 690 PC s internetom, čo bol nárast o 167. 79 verejných knižníc má

vlastnú webovú stránku, čo bol nárast o 11. Používatelia mohli využívať 19 licencovaných internetových prameňov, čo bol pokles o 8. Celkový počet pracovníkov sa znížil o 7 na 1 592, ale pribudlo 34 pracovníkov knižníc s vysokoškolským vzdelaním. Vysokoškolské vzdelanie malo 238 pracovníkov, z toho vysokoškolské knihovnícke vzdelanie malo 94 pracovníkov, čo bol nárast o 19, stredoškolské knihovnícke vzdelanie malo 776 pracovníkov, čo bol úbytok o 18 pracovníkov, ktorí si zvýšili kvalifikáciu.

Celkové náklady na činnosť verejných knižníc boli 602,674 mil. Sk (20 005 114 €), čo bol nárast o 19,236 mil. Sk (638 518 €), náklady na nákup knižničného fondu vzrástli o 4,105 mil. Sk (136 276 €) na celkových 55,692 mil. Sk (1 848 651 €).

2. Vedecké knižnice

Počet vedeckých knižníc sledovaných v rezorte kultúry je 9. 3 akademické a zároveň špecializované vedecké knižnice sa vykazujú od roku 2007 len ako akademické: Slovenská ekonomická knižnica EU v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska knižnica pri SPU v Nitre a Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri TU vo Zvolene.

Knižničný fond 9 vedeckých knižníc predstavoval 17 913 221 knižničných jednotiek (KJ), čo bol nárast o 587 695 knižničných jednotiek. Celkový prírastok stúpol vďaka darom – 502 742 KJ, z čoho bolo 483 146 KJ elektronických dokumentov získaných darom v CVTI SR. Z celkového prírastku 605 976 KJ, čo bol pokles o 94 618 KJ, predstavoval prírastok kúpou len 39 822, čo bol nárast objemu nákupu v porovnaní s rokom 2 007 o 1 743 KJ. Výpožičky klesli o 65 670 na celkových 2 633 847. Počet používateľov sa znížil o 13 126 na 70 583, počet návštevníkov sa zvýšil o 99 071 na 1 105 289. Zvýšil sa aj počet realizovaných podujatí o 494 na celkových 1 988 podujatí. Zúčastnilo sa na nich 43 853 účastníkov, čo bol nárast o 9 884. Zaznamenali 6 536 139 prístupov používateľov na internet v knižnici a 2 059 405 návštev svojich webových stránok. Verejnosť používala 404 PC s internetom, čo bol nárast o 148. Všetky vedecké knižnice majú vlastnú webovú stránku a on-line katalóg na internete. Používatelia mohli využívať 86 licencovaných internetových prameňov, čo bol nárast o 13. Vedecké knižnice mali 876 pracovníkov, čo bol úbytok o 65. Vysokoškolské vzdelanie malo 354 pracovníkov, čo bol nárast o 30, z toho vysokoškolské knihovnícke malo 160 pracovníkov, nevykázali zmenu. Stredoškolské knihovnícke vzdelanie malo 223 pracovníkov, čo bol nárast o 4.

Náklady na činnosť vedeckých knižníc sa zvýšili o 131,280 milióna Sk (4 357 693 €) na 677 853 850 Sk (22 500 626 €), pritom náklady na nákup knižničného fondu sa znížili o 1 364 233 Sk (45 284 €) na 37 027 767 Sk (1 229 097 €). Kapitálové výdavky sa znížili o 56 494 598 Sk (1 875 277 €) na 234 309 402 Sk (7 777 642 €).

3. Špeciálne knižnice

Počet špeciálnych knižníc sa v roku 2008 znížil o 3 na 368 knižníc. Z celkového počtu 368 bolo 33 knižníc stagnujúcich, čo bol nárast o 10, z toho bolo až 15 v sieti lekárskejších, po 5 v sieti technických a pôdohospodárskych knižníc, 4 v sieti knižníc SAV, po 2 knižnice v sieti vojenských knižníc a v sieti knižníc múzeí a galérií. Knižničný fond sa znížil o 84 030 knižničných jednotiek na celkových 4 498 564, z toho bolo vo fungujúcich knižniciach 4 305 874 KJ, čo bol úbytok o 166 962, v stagnujúcich knižniciach bolo 192 690 KJ, čo bol nárast o 82 932 KJ. Výpožičky sa znížili o 72 864 na celkových 1 049 287 výpožičiek, znížil sa aj počet používateľov o 8 200, celkovo uviedli 67 961 registrovaných používateľov. Vzástol počet realizovaných podujatí o 331 na 3 086. Zúčastnilo sa na nich 50 605 účastníkov, čo bol pokles o 2 553. Zaznamenali 20 665 prístupov používateľov na internet v knižnici a 163 979 návštev svojich webových stránok. Verejnosť používala 121 PC s internetom, čo bolo o 23 viac ako v predošlom roku. Vlastnú webovú stránku malo 20 knižníc a on-line katalóg na internete 35 knižníc, čo bol nárast o 6. Používatelia mohli využívať 46 licencovaných internetových prameňov,

čo bol nárast o 7. V týchto knižniciach pracovalo 373 pracovníkov, čo bolo o 8 viac ako v roku 2007. Vysokoškolské vzdelanie malo 119 pracovníkov, čo bol nárast o 11, z toho vysokoškolské knihovnícke malo 62 – nárast o 7 pracovníkov a 123 pracovníkov malo stredoškolské knihovnícke vzdelanie, úbytok o 9.

Náklady na činnosť špeciálnych knižníc boli 138 758 849 Sk (4 605 950€), čo bol pokles o 44,196 mil. Sk (1 467 043 €), na nákup knižničného fondu vynaložili 39 692 755 Sk (1 317 558 €), čo bol pokles nákladov na nákup o 13 854 245 Sk (459 877 €).

Jednotlivé tlačené výkazy s pečiatkou a podpisom štatutára zo všetkých spravodajských jednotiek sú archivované v Slovenskej národnej knižnici Martin – Odbor pre knižničný systém SR. Spracovatelia na nich vyznačili kódom 1 potvrdenie o súhlase (prípadne kódom 0 o nesúhlase) so zverejnením individuálnych údajov.

Spracovala: PhDr. Iveta Kilárová, CSc., Slovenská národná knižnica